„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Бирлија у лебарској улици.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 178. У НОВОМ САДУ У НЕДЕЉУ 24. НОВЕМБРА 1891. ГОДИНА XXVI.

ГЛАВНИ УРЕДНИК: СТЕВАН ЈОВИЋ. | ВЛАСНИК: СЛАВКО СВЕТ. МИЛЕТИЋ. | ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: АНДРИЈА ПЛАВШИЋ.

E PUR SI MUOVE...!

(ПА ИПАК СЕ КРЕЋЕ...)

Чаркање је започело; прве предстраже загазиле су у ватру. Хоће ли те предстраже да остану осамљене или ће да им одушевљено следује и главна војска? „Све за образ а образ ни за шта!“ — — та стара реченица Србинова има ли и данас још ону исту снагу, коју је имала код наших отаца и дедова? То је данас акутно питање у овостраном Српству.

Црквено-школска општина Старо-Бечејска прва је, која је заснована протест против т. з. „јединственог статута“, а црквено-школска општина Новосадска прва је, која је тај протест извела у својој скупштини од 20. новембра о. г.*)

Ми смо донели тај протест у нашем прошлом броју у извештају о тој скупштини, но мислимо, да неће бити сувишно ако га донесемо и овде, у овом чланку. Протест тај гласи:

„Високославни саборе!

У српским гласилима обелодањен је т. з. „јединствени статут“ („Предлог за уредбу о устројству православне српске народне-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије“), који је примљен у седницама саборског одбора, да се поднесе високославном сабору на расправу.

С обзиром на то, што тај статут већ у наслову своме крњи права овостраног српског народа — и

с обзиром на то, што се поједине његове установе знатно удаљују од установа садржаних у досадањим законима и статутима, којима се уређује наша црквено-школска автономија а нарочито:

1. у погледу саборског устројства;
2. у погледу епархијског устројства;
3. у погледу устројства црквених општина;
4. у погледу избора и постављања пароха;
5. у погледу избора протопрезвитера;
6. у погледу уређења школа и школског надзора;
7. у погледу управе с народним фондовима и т. д. — што се коси са развитком и учвршћењем наше автономије, шта више исту доводи у опасност опстанка;

ова црквено-школска општина најодлучније протестује против тога статута па **једногласно** моли високославни сабор нека тај статут (Предлог за уредбу о устројству православне српске народно-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије) **не прими**

Дано из редовне главне скупштине црквено-школске општине у Новоме Саду, 20. новембра 1891“.

(Овај протест подноси општина сабору преко саборског одбора и преко својих заступника на сабору.)

Протест овај не троши сувише речи; он је кратак али достојанствен. Није потребно да се општине упуштају у потанко критиковање т. з. „јединственог статута“, то је дужност народних гласила у првом а у последњем реду народних посланика. Доста је, као што је то у овом протесту учињено, да општине само сумарно нагласе оне тачке „јединственог статута“ с којим се оне не могу да сагласе.

Ово народно гласило учиниће своју дужност, што се тиче критиковања појединих установа „јединственог статута“, па ће народу и његовим посланицима стати на вољу да ту критику одобри или неодобри па према томе прихвати или не прихвати. Но устајање овога и осталих народних гласила, против тога статута не би имало никоје практичне вредности, ако српски народ најенергичније не потпомогне своја гласила.

А како може народ да загази у борбу? Зар тиме што претплаћује народна гласила? То, истина, много помаже — али не чини све. Зар тиме, ако појединац у кући, у бирцузу или на сокаку каже, да није задовољан, па у том незадовољству стисне песницу — у џепу? То никако не помаже.

Ми имамо нашу законом гарантовану црквено-школску автономију, коју морамо да чувамо као око у глави — а основ тој автономији у првом су реду наше општинске скупштине. Тамо је место, где ми требамо, без празне вике, мирно и достојанствено и строго према закону да расправљамо наше потребе и да их износимо пред очи онима, који су позвани, да оно што је добро утврде, а оно што је невољало уклоне.

Па тако је ето поступила Новосадска и хоће да поступи Старо-Бечејска општина. А треба ли тако баш у ствари т. з. „јединственог статута“ да поступе све српске општине, сад биле оне у Банату, Бачкој, Срему или у Хрватској и Славонији? — јер ми не можемо, не смемо делити се по пределима и покрајинама; ми смо сви Срби, један смо народ, једни су нам интереси, што боље једног, није угодно ни другоме; па сложне и загрљене треба да нас виде наши противници, били они где му драго и звали се они како им драго.

Хоће да нам у наслову т. з. јединственог статута избришу српску патријаршију и да санкционишу што су нам из крила отргли Српство у Далмацији, Истри, Грацу, Бечу, Прагу и т. д.

Хоће да народ у његовом сабору за вечна времена сведу у мањину тиме, што би се апсолутном вољом архијереја у сабор увукло 25 посланика (свештеничких), јер народ код тога избора ни какав утицај неби имао. Приброј онда тима 25 посланицима још 6 епископа и патријарха па срачунај колико још треба за надполовичну већину у сабору и промисли онда, да ли не могу разни солгабирови и кот. предстојници измајсторисати још 9 гласова? Суди онда какви би изгледали, ако се прими та установа „јединственог статута“.

Хоће да измајсторишу како се у консисторијама и у митрополитском савету наш, народни глас, никад чути не би могао. Хоће тако да нас мало по мало учине зрелима за унију — с ким? — с Рим-Папом!

Хоће да нас онде, где нам је језгро, учине мртвима, да нам ставе брњицу на уста. Није доста што хоће да нам из патријарха направе гувернера а из епископа велике жупане, још и то хоће: да нам из нашег попе направе солгабирова (котарског предстојника). Или није ли тако, кад су патријарх и епископи председници свих скупштина у вишој управи, а попа треба да буде вечити председник у општинској скупштини?

Хоће да нам узму право, да сами себи бирамо нашега попу, како је нама воља, али не ће да кажу, да ће **они** попу плаћати. Ми да плаћамо а они да располажу! Зар то није баш мајсторски удешено? Та и овако неки несвесни попови чине чудо и покор с нама, а шта би тек било, кад би они та чуда с нама морали да чине по заповеди вел. жупана — пардон — архијереја?!

Хоће да нам из протопрезвитера — мал' да не заборависмо — начине поджупане.

Па зар ми можемо, зар ми смемо да наше вредне капелане, парохе и протопрезвитере предамо на милост и немилост њиховим и нашим непријатељима?

Хоће да нам наше прве официре, дичне наше учитеље деградују на фрајтове (Gefreiter), хоће да их опет баце у оно старо понижење, кад је н. пр. попа излазећи из цркве питао: „Учитељу, не видесте ли мој штап?“ а учитељ у највећем страхопоштовању одговорио: „Јесам, пречасни, они (штап) остали су у цркви!“ Дакле и попов штап био је за сниженог учитеља велики господин!

Хоће да нам жаре и пале по народном имању, по народним фондовима итд., које су, откидајући од уста, стекли наши дедови, а ми да гледимо у те фондове па да се — облизујемо!

Но доста за сада, претрешћемо ми то боље у своје време. Па зар ти то хоћеш, народе српски? Можеш ли ти на све то пристати? Ако хоћеш и можеш, а ти ћути — ћутаћемо и ми, шта више ми ћемо онда наше перо обесити о клин у нашој кући, па ћемо обући калуђерску мантију, да се и ми наједемо — ако нам дозволе; а ако не, а ми ћемо сести на друм, па ћемо туцати камење. Свакако боље него млатити — празну сламу!

Ако пак не ћеш, јер не можеш сам себе да уништаваш, а ти не оклевај. **Одмах** сазивај своје општинске црквено-школске скупштине и чини оно, што је ево учинила новосадска општина. Без буке, без вике, достојанствено у тим скупштинама реци, да ти не ћеш, да ти не примаш то кукавно ишчадије, које се зове: „јединствени статут.“

Не слушај, народе, оне, који ти веле: да је то сувише рано; да треба сачекати, што ће рећи одбор петнајсторице. Та баш одбор петнајсторице треба већ да зна, да ти то кукавно ишчадије не ћеш; па да већ он поступи према твојој једино меродавној вољи и да тако олакша посао сабору, да не трећи бадава твоје, народне, крвавим твојим жуљевима стечене паре!

На теби је сада, народе! Покажеш ли да си стари јунак, да ниси заборавио дична времена славног твог првака др. Светозара Милетића, па да станеш одлучно на бранич твојих светиња као онда кад нас је **Он** водио — потрешће се твоји противници и све њихове сплетке ишчезнуће пред твојим јуначким погледом као плева пред ветром.

Млитавост, малодушност сараниће нас за увек — — па после изгубљене битке касно ће бити нарицати као слабе жене. Памти то, народе. Сети се Косова. Прибери се, па у име божије — напред!

*) Радикали Сентомашки изнели су предлог за протест на својој скупштини, но „Браниковци“, који су у већини, нису га хтели примити, већ га упутише одбору да он о њему размишља. Биће ваљда до суђеног дана. „Браниковци“ били су и остају назад — шепртље. Народ српски осведочиће се овом приликом какви су то људи!

Из Македоније.

Солун, 15. новембра.

У свом последњем допису из Солуна јавио сам вам о настојању Бугара, да шире своју убитачну мисао по народу у овим крајевима; казао сам, како они у томе поступају, а уједно сам јавио, како је и висока Порта стала мало озбиљније мислити о њиховим гнусним делима. Пословица наша вели: „Помози се сам, па ће ти и Бог помоћи“. Али то код нас није. Ми седимо скрштених руку и чекамо, да нам мана с неба падне. За то се и није чудити оним гласовима одовуд у погледу напредовања бугарске пропаганде. Ми, ето, имамо у Београду два друштва, којима је задатак, да шире српску мисао свуда, где има Срба и где је српско име у опасности. Једно је друштво: „Велика Србија“, а друго је: „Друштво св. Саве“. Па где они врше свој задатак? „Велика Србија“ има свој орган, којим мисли постићи своју сврху. Али се љуто вара. Није доста само по новинама писати одушевљене чланке, узимати Српство у одбрану онде, где му опасност прети, већ треба то у дело привести, треба то писање спојити са фактима, на име: озбиљном речју и делом ширити српску мисао. Овде нема наших људи, који би, као оно бугарски агенти, ишли од села до села, од вароши до вароши, делећи бадава књиге, које напајају народ бугарским духом; заман ћемо ми такве људе тражити. Ето, „Друштво св. Саве“ издаје књижице за народ, и право има; али те књиге треба растуривати по овим крајевима, треба одредити људе, који ће ићи на устук бугарским агентима и смутљивцима, те сузбијати њихове гадне нападаје. Нас овамо има више, који би се примили тога посла, те узвишене мисије, при свој опасности, која би нам с те стране могла да запрети.

Па и сама српска влада требала би, по примеру бугарске, да жртвује што на то, да добави своје људе, да уложи на оснивању српске штампарије и књижарнице, јер то је главни извор, од кога се можемо надати помоћи. Данас треба озбиљно схватити наш положај овде; ми смо (особито неписмен сељак) изложени опасности да се не одродимо. Кажу неки: то ће питање решити само сабља, а ја велим у пола ћемо га решити ми, ако узрадимо онако, као што наши противници раде. Они ћуте и раде, а ми вичемо и подижемо тужбе немилостивој Јевропи. Ако се сами не спасемо, она нас не ће заиста спасти.

Можда сам и сувише напрасит био, опрости ми брате Србине, јер ово говорим из дна душе, из чисте љубави за напредак милога ми народа српскога. **М—н.**

Поглед по свету.

— Делегације („сесија неспоразумљења“ зове их „N. Fr. Pr.“) закључене су у четвртак. Приликом расправа било је са свих страна много воље, да прође све глатко, и заиста, вотиране су све потребе, мал' не, без приговора. Али и нехотице провлачио се неки немир, нека бојазљивост и кроз делегације и кроз становништво монархије. Поздравни говор цара и краља очевидно је настојао, да умири духове у погледу опасности рата, но постигао је баш противно. Свака реч царева потанко се метала на кантар и ако је иоле била такве природе, да се из ње могло извадити и нешто друго осим онога, што је de facto речено, одмах је узнемирење постало веће. Тако је био случај и са паником на бечкој берзи, која је донела многе неприлике трговачком свету.

Наша браћа Мађари видели су и разумели све те потешкоће, па место да се потруде, да са своје стране помогну, да се узрујани духови умире, они су пошли да праве нове потешкоће. Тако су у претпоследњој седници изнели предлог, да се ратни министар упути, да мора примати поднеске, који су написани мађарски, па да на те поднеске мора и одговорити мађарски.

Пуковник Баркаси одговорио је, да ратно министарство прима сваки поднесак, који је мађарски писан, а у погледу кореспонденције да је обичај, да оно дописује са хонведским министарством немачки, а ово с ратним министарством мађарски. Ова изјава није била довољна угарској делегацији, те је она закључила са свима гласовима против четири, да ратно министарство мора дописивати у „државном“ језику, т. ј. мађарски.

Ми са своје стране неби имали ништа против тога закључка па ћемо једино упитати, где су приликом тога закључка били гг. патријарх Бранковић, барон Федор Николић, Ђорђе Ђурковић, Светозар Кушевић и Хинко Францисци (т. ј. патријарх Бранковић и његова дружина, који се тако лепо частише у „Hôtel de France“ у Бечу) кад су против тога предлога гласали једино обадва Тисе, епископ Шлаух и гроф Сечењ?

Дакле ови наши вајни Срби су већи Мађари него ли сами Мађари. Па кад су већ пристали на то, да се тај закључак прими, зашто нису устали и предложили, да се поднесци имају примати и решавати и у српском језику. Ваљда ми, Срби, дајемо држави наш новац и крв исто као и Мађари, па можемо пуним правом захтевати, да имамо бар у војсци исте повластице као и они.

Но, ако се ратно министарство повинује захтевима Мађара, онда ће захватити растројство аустро-угарску војску, која је била до сада јединствена. Јер ако се и збиља Мађарима у погледу језика дају концесије, онда нема разлога да се те концесије не дају Пољацима, Чесима, Словенцима, Хрватима, Србима, Словацима, Румунима итд. А то би по нашем суду био свршетак краја. Нека се нађе тај генерал и ти официри, који ће знати све те језике, да буде могли с успехом командовати ту војску, па још у ратно време, где једна једина, криво схваћена реч, може проузрочити губитак битке. Заиста Мађарски шовинизам довешће монархију на танке гране!

— Из Петрограда јављају, да је московски митрополит Јоаникије именован за кијевског митрополита. У декрету именовања наглашава цар потребу најодлучнијег поступања против секте т. зв. „штундиста", „који све више стављају у опасност веру наших праотаца". Секта штундиста постала је у Русији упливом тамо насељених Немаца (који обично све раструју, где се сместе). Начела те секте строго су рационалистичка. Присталице њезине не признају ни попа ни свете иконе, поседују неку врсту културе, не пију жестока пића и знају, мал не сви, читати и писати. Та секта распрострањена је искључиво у митрополији кијевској, т. ј у Волинији, Камјењец-Подолски и у Кијеву. Покојни митрополит Платон поступио је против те секте најстрожије, шта више, он је на црквеном конгресу у Москви предлагао, да се штундисти сасма униште. Надати се, да ће и садањи митрополит своје учинити, да стане на пут ширењу те секте, која ставља у опасност свето нам православље. — Додајемо још, да је варшавски митрополит, Леонтије, наименован за митрополита московског.

— Данас кад читамо што о Америци прво је што нам у очи пада: буне и опет буне. До сада одликовала се у том погледу јужна Америка и ево сад ће да ју следи и северна Америка. У Арицони у сједињеним државама америчким побунило се индијанско племе Апахи. Из Чикага јављају, да дивљаци пале станове Фармера. Један бели човек убијен је а један рањен. Фармери наоружали се да бране живот и имање. Мајор Downing, који поседује 30 миља далеко од Wilcox-а неко имање, дошао је у четвртак у Чикаго па је јавио, да су убили једнога његовог слугу па и сам мајор је из бусије рањен. Влада послала је војску да устанак угуши.

— Француска влада и ако тек расправља с велевластима о заједничком поступању против Китаја, како из Париза јављају, наредила је, да се у Тулону опреме три ратна брода, који ће отпловити у Китај, па ће одмах за то захтевати дозволу од народне скупштине.

Писмо из Босне.

Сарајево, 20. новембра.

Шкандали, који се у овим крајевима збивају, прелазе границу. Све што се овде ради, народу самом је од велике штете. Но то неће да увиде они који управљају судбином ових земаља. Министар Калаји описује у делегацијама развитак ових земаља златним речима, и ко ствари не познаје, мислио би, да је златно доба наступило код нас, а овамо бош! — Просвета — по речима Калаја, тог усрећитеља нашег, лепо напредује, а завиримо мало дубље у рад оних просветних завода у Босни, које влада издржава, шта ћемо виђети? — Убијање духа народносног у младежи — ето то је све.

Узмите сарајевску препарандију. По предавању заводних професора, у Босни је исчезао онај народ, који је и под варварским Турчином могао народносно име споменути. — „Босанац" „босански" језик, то вам је начело, које хоће да се улије оној младежи, која је на груди српске мајке однегована, и ти ће кад из завода изађу, па у школу уђу исто тако и своју поверену им младеж васпитавати. — Сме ли Калај, па ма ко други, устати и ово побијати? Не сме! Та ено накладом земаљске владе, издали сте „Граматику Босанског језика!" па ваљда тек ученици не уче из те граматике српски језик. — Може ли се то допустити, да нам се наша народна заданица тако труло васпитава, ако смо жељни да нам се народносни живот и у будућност протегне? — Не сме! Али ако и на даље скрштеним рукама гледамо овако васпитање наше деце, гледамо онда мирно гроб, који нам се копа, да нас свечано сахране, и све под видом наших жеља!...

Па узмимо како се васпитавају и наши будући свештеници, Рељевски богослови. — Ако који дође са нешто мало живота и љубави према народу, на њега се бодрим оком пази, као на „бунтовника". Професори искупљени с брда с дола, теже по налогу својих шефова, да убију љубав према народу и имену српском, а да створе од њих неке полутане! — Па не само то, но ти професори немају никакве спреме. Узмите кад један професор г. Ђ. М. Бугарски предаје својим ђацима да дух свети изилази и од сина, па га мора ђак да испраља из скамије, онда можете себи представити оно добро, које нам од данашњег тог завода долази. Кад се већ жртвује на тај завод извесна свота, зашто онда да се нејде за тим, да народ наш има праве користи отуд. — Но ја ћу вам другом приликом више говорити о том заводу, за сада нека је доста. Пуштамо ово у свет, нек се чује, нек се зна како је код нас све у најбољем реду.

Сарајлија.

И опет парче Турске у Угарској.

* Меленци, 24. новембра.

У свом последњем чланку смо јавили, да су изасланици епарх. управе г.г. Јован Новаковић и др. Живко Богдан заказали избор овдашње црквено-школске скупштине за 12. (24.) новембар т. г. По себи се разуме, да их је на то опуномоћила сл. епарх. управа, која их је у тој ствари на лице места и изаслала. Дакле са свим је редовно избор наређен, јер га је наредила сама епарх. управа, а са свим је редовно и заказан, јер су га заказали изасланици епарх. управе. Па поред свега тога избор није обављен, те је тако решење епарх. управе омаловажено, расположај изасланика изигран, а сами изасланици осрамоћени. Ми смо уверени, да ће се многи запитати: па како то може бити? Али лагано, наши врли читатељи, не питајте то, јер треба да знате, да је наша општина стављена ван закона. У нашој општини већ неколико година владају ћефови, а не закон, што се и овом приликом јасно доказало. Од пет година нема у нашој општини црк. школ. рачуна, па и опет наше епарх. власти ни да се макну, а овамо су биле дужне у тој ствари проговорити, пошто закон наређује, да се рачуни тромесечно морају полагати. Па шта више нису се ни онда мицале, кад су се поједини овдашњи родољуби против тога жалили. И онда нека нам се не замери, што ћемо се послужити речима овдашњих силеција, који јавно тврде, да епарх. власти на њих не смеју „ударити", што се ето и па делу показало.

Као што смо видели, наша црк.-школска скупштина је редовним путем скинута и редовним путем је одређен и заказан нов избор. Требало је редовно и избор обавити, па би општина добила своју законити управу, која би општинске ствари уредила. Али се напред знало, да стара управа не би добила ни гласа, а поред тога се знало и то, да би нова управа показала пут њиховом тајном саветнику г. Васи Гренчарском, који од општине за ништа вуче 3 фор. на дан (заиста лепа пензијица за једног пропалог трговца). И ту је онда било јао и помагај, те се трчкало по Вршцу и Темишвару; ту се денунцирало и опадало, док се није скувало, да се поднесе призив против горњег решења сл. епарх. управе, којим је избор скупштине наређен. Но тај призив је са свију страна незаконит, што ћемо одмах и доказати, па га никако није требало уважити.

По нашим аутономним уредбама нема прописа, по коме се призиви имају подносити вишим властима. Али ту за сва одељења важи стара конзисторијална система, по којој се сваки призив мора поднети у року од 15 дана и то преко оне исте власти, против чијега се решења призив подноси. Поред тога призив има поднети она странка, које се призвано решење и тиче, што је иначе оправдано још и по природи саме ствари, јер би код појединих управа био читав хаос, кад би сваки могао подносити призиве, па ма да га се ствар и не тиче. То су дакле две врло важне околности, које морају имати у виду они, који призив подносе, као и власти, које призив примају. Па на то су се морали осврнати и дотични овдашњи становници, који су речени призив поднели, као и епарх. власт, која је призив примила. Но то није учинила ни једна ни друга страна, пошто ти меленачки становници нису призив поднели у року од 15 дана, а поред тога га нису на епарх. власт ни упутили, него су га упутили самом г. епископу. Но све да су они и у одређеном року призив поднели, па да су га упутили и на саму епарх. власт, то га и опет не би требало уважити, пошто и опет не би био оправдан са формалне стране. Јер у томе питању је могла поднети призив једино црквено-школска општина меленачка и нико више. С тога је требало ту скупштину сазвати и дотично решење (о распусту) јој публиковати, па би она решила, хоће ли призив подносити или не. Но општинска управа није то учинила (знала је, да не ће успети), него је по улицама купила људе, да призив потпишу, те има људи, који не знају ни шта су потписали, а има их, који нису чак ни скупштинари. Па кад је општинска управа и горње порадила, то би јој се још могло одбити на незнање (тога код ње највише има), али богме има ту чак и просте преваре. На име, на акту, којим се г.г. Јовану Новаковићу и дру Живку Богдану призив пријављује, стоји број и г. Ђура Димитријевић је потписан као председник, а то не сме бити, пошто је то сасвим приватна ствар. Јер ако на акту стоји број и ако га је потписао председник, онда треба да је означено и из које је седнице истављен, а ако тога нема, онда не сме бити ни оног званичног обележја. С тога је сама епарх. власт таки акт одмах требала пријавити државном одветнику, пошто је поднешен једино у тој цели, да се изасланство обмане.

Па као што је тај призив ништав са формалне стране, тако исто је ништав и са своје стварне (мериторне) стране. Јер ти, који су призив потписали, већином седе у црквеном одбору, а одбор је са изасланицима учинио предлог, да се скупштина подигне. А богме онда је већ у напред пристао и на то, да се избор скупштине обави, пошто тек општина не може бити без свога законитог представништва и своје законите управе. И тако они већ због тога не би могли призив подносити, пошто би им се просто могло одговорити: је ли истина оно, што сте говорили, кад сте искали распуст скупштине и нов избор, или је истина ово сада, кад сте против избора?! С тога они нису ни поднели призив против избора скупштине, него су устали чак и против аутономије у опште, па траже, да епарх. управа наименује одбор, који ће управљати, док „јединствени статут" у живот не ступи. (По себи се разуме, да би они у тај одбор ушли, пошто ни један поштен човек у тај одбор не би ушао.) То је дакле сасвим засебан акт, који нема никаква посла са избором црк.-школске скупштине, који је уредно наређен и заказан, па га је требало уредно и обавити, а никако га није требало обустаављати. Па шта више, и само то обустављање је незаконито, пошто је учињено президијално, а знамо, да председник није власт, него је само извршни орган дотичне власти. Но тај акт је у толико незаконитији, што и као президијалан акт није истављен у својој форми. На њему није потписан г. епископ, него у име његово г. Мандукић, консисторијални бележник епархије вршачке, обуставља избор у општини, која се налази у опсегу епархије темишварске. Па и таким актом се ето омаловажава решење једне епарх. власти и излаже се ругу расположај једног изасланства!!

Ето, тако смо далеко дотерали са нашом аутономијом! Али, Србине брате, стегни своје измучене груди и немој се на аутономију каменом бацати! Аутономија даје свакоме право, да се сам о себи брине, јер је то тако већ природним законима уређено. Аутономија није крива, што се њене одредбе ногама газе, него су криве наше више власти, које своја рођена решења омаловажавају, и које за аутономне органе постављају којекакве гладнице. Паметан човек не ће постављати козе, да купус чувају, а паметне власти не ће постављати за чуваре аутономије људе, којима није ништа свето, који ништа не знају и ништа немају, па онда са својим положајем тргују на уштрб опште ствари.

Ми се дакле овим поново обраћамо сл. епарх. административном одбору и молимо, да избор скупштине допусти. Остане ли наш глас и овом приликом глас вапијућег у пустињи, то се и ми више не ћемо осврнати на наше аутономне власти. Истина, то ће нам бити тешко, али ћемо то морати учинити, пошто ћемо бити потпуно убеђени, да те власти бране људе, који не смеју да изађу са чистим рачунима. Ми ћемо целу ствар пријавити државним судовима, па нека спроведу судску ликвидацију и нека сваком по правди суде. Да, то ћемо морати учинити, јер не ћемо моћи више озбиљно рачунати са властима, које верују чак и једном Васи Гренчарском!

Из српског новинарства.

„Одјек" доноси под натписом „Моја реч о кланици", ову изјаву бившег министра г. К. С. Таушановића:

Наша журналистика свију партија много је пута до сада претресала питање о кланици. Према томе могло би се с правом мислити, е је оно, после толиког претресања рашчишћено и објашњено, да се сада не мора бар опширно о њему писати.

Но, на жалост није тако. У многоме говору, просутом око тог питања, изнесено је врло много неистина, које муте право стање ствари. Сувише је познато, да код нас један део штампе води слепу опозицију свему, што потече од владе или од скупштинске већине. У тој слепој и несавесној борби нити се бирају средства којима се напада, нити се бирају предмети на које се напада. Ту се тера до апсурдности. Све што одонуда потече унапред је осуђено као штетно и несрећно по земљу. Нема дакле, ни једног питањи ни једног решења, коме се тај део штампе није исплазио, насмејао и придео му најпрљавије смерове.

Код питања о кланици као да је постигнута кулминациона тачка у том слепилу. Само питање по себи пролазило је кроз мене, које су несавесни заступници јавног мнења употребљавали за бусију, иза које су сипали најпогрднију ватру.

Па и данас, кад је то питање скоро завршено и кад се на чисто зна како оно стоји, они још подгревају клеветничке нападе своје, и, изврћући непрестано факта, плазе се и ругају опако исто, као и пре док је питање било у развоју, те је поље за клеветање било далеко подесније. Слепило је толико њима овладало, да нису у стању одмерити које им оружје и кад треба употребити, нити су у стању да виде, да пређашњим оружјем бију сада сами себе.

Само такво слепило и побуде најниже врсте могле су издиктовати и уводни чланак у 130. бр. „Видела", у коме се на најциничнији начин износи, да су уплате српских акционара већ пропале и отишле у џеп Маршалу, и да је он само под мојом заштитом могао тај новац у џеп стрпати.

На овакова писка и недостојна изношења могу одговорити само ово:

1. Пука је лаж да су уплате српских акционара пропале, а још мање да су отишле у ма чији џеп. Оне су по мојој наредби — као министра народне привреде — предате на приплод „Београдском кредитном заводу", и у крајњем случају српски судови имају решити шта ће с њима бити.

2. Питање о кланици пресечено је одузимањем концесије. Тај сам акт ја извршио, чим сам се уверио о неисправности Маршаловој и синдикатовој. Тим сам актом пребрисао не само све њихове сплетке и рачуне, већ сам их изложио и могућности да сами поднесу трошкове око уписа, који су доста велики, а и да судски одговарају за неправилно држање према акционарима. Тим је актом и кауција њихова од 25.000 дин. припала државној каси.

3. Народна је банка са синдикатом отворила упис на акције овог друштва без мог знања.

Само ово довде довољно је, да се обелодани сва нискост оних, који су се упели из петних жила да докажу, да је било некога у Србији, који је хотимично ишао на руку Маршалу, да се обогати на рачун српских интереса и српских акционара.

*

Но ради боље илустрације целог овог питања, ја ћу још коју реч потрошити. Надам се, да нећу бити ни досадан нити ће то шкодити ствари, о којој је тако много неистина у јавности просуто.

Пре свега нужно је да се запитамо: је ли кланица у опште корисно предузеће и каква је то невоља која је изазвала концесију о кланици?

Као што је познато, један од главних извозних артикала наших, то су свиње. Србија годишње у средњу руку извози само на пештанску пијацу 150 до 200 хиљада комада свиња. Приход од те врсте трговине износи замашну суму у билансу народноме. Но та би сума била далеко већа, кад би се створила могућност да се та трговина место са живом стоком води са прерађеним артиклима њеним.

Трговина са живом стоком у опште скопчана је са великим тешкоћама и великим ризиком. Најглавнија је тешкоћа пак у томе, што се са живом стоком не може ићи на удаљеније светске трговe, те је трговац приморан да и под неповољнијим условима тера стоку на најближу пијацу. А ризик је у томе, што је жива стока иоле дужим транспортом подложна болестима, које су често скопчане са огромним губитцита. Једна од најближих већих пијаца за живу стоку то је Пешта, куда смо и географским положајем нашим и развијеношћу или боље рећи неразвијеношћу наше трговине изодавна упућени. Мађари су умели за времена да створе трг, на коме су концентрисали не само сву домаћу стоку, него су привукли и стоку околних држава. Нас специјално они су привезали за њихову пијацу и нарочитим међународним обвезама. Јер обвеза у ветеринарској конвенцији, да наше свиње морају издржати у Мађарској 8 дана контумаца, пре него што се продаду или крену за другу пијацу, није ништа друго, но вештачко везивање за њихову пијацу и потчињавање њиховим интересима. Материјалне штете, које ми од тога трпимо у редовним приликама, знатне су, но оне се не могу ни из далека сравнити са штетом коју ми трпимо у ванредним приликама. А ванредне прилике овде не долазе од неких ванредних случајева, које трговина сама собом доноси. Не. Узакоњена зависност наше трговине од суседне пијаце дала је оружје у руке нашим суседима, да према нама поступају онако, како им искључиво њихови економни и политички интереси налажу.

Свега тога не би било, кад би се ми могли ослободити те зависности од њих и њихове пијаце. А то се може постићи само на тај начин, ако нашу робу спремимо тако, да она може наћи прође и мимо њихове пијаце. Тиме би уједно дали полета и сточарству и сточарској трговини нашој, већом и кориснијом продајом саме робе.

Ето овакве мисли и овакве потребе изазвале су подизање кланице код нас. **Ова потреба удесетостручила се била прошле године, кад, иза опорог говора грофа Калнокија о Србији, дође на једанпут затварање суседне границе за наше свиње. Ако се дакле дотле осећала потреба да се траже и друге пијаце за нашу свињарску трговину, тада је та потреба постала неопходна.**

А шта мислите да је радила тада наша опозициона штампа? Мислите да се у патриотском жару надметала у тражењу начина и средстава, како да се отклони штета коју је српска трговина услед тога трпела, или да је у заштиту интереса отаџбине громогласно протестовала против

неправде и незаконе мере наших суседа? Боже сачувај! Она се онда кикотала у глас и трљала руке од радости, што види своје политичке противнике у шкрипцу. За њу је и тада већа добит била недаћа политичких противника но оштећени интереси отаџбине! Она је шта више јавно окривљивала нашу владу за затварање границе од стране суседа и тиме је мислила да тече себи политичког капитала у земљи према партији, која је на управи. Не, не, овакву опозицију нећете нигде у свету наћи!

У том тренутку и у таквом времену ја сам се обратио неким овд. представницима страних држава и молио их да преко трговачких комора у њиховим земљама објаве, да би се у Србији могла под повољним условима добити концесија за свињску кланицу.

Ускоро после тога јавио се г. Маршал преко овд. енглеског посланика. Морам признати да сам га онда оберучке дочекао, колико за то, што сам врло много полагао да се кланица што пре подигне, толико и ради тога, што ми је његово јављање преко овдашњег енглеског посланика улевало уверење, да је то озбиљан подузетник. А колико је сам г. енглески посланик веровао у озбиљност овог предузећа, нека послужи та околност, што је по потпису концесије давао вечеру у свом дому г. Маршалу и мени.

При стипулирању концесије госп. Маршал је нарочито тражио велике олакшице у цени соли, која се у великој количини употребљује при преради свињских продуката, и од које много зависи јевтинија или скупља цена саме робе, те према томе и лакше или теже издржавање конкуренције на страним пијацама. Остале олакшице које су концесијом дате г. Маршалу такве су, какве се чине и сваком другом индустријском предузећу према самом закону о помагању индустријских предузећа.

Тога ради ја сам тражио нарочито овлашћење од министарског савета, докле могу ићи у попуштању код цене за со, т. ј. по коју ће цену друштво добијати со од нашег монопола за употребу кланице, јер монополске цене, по којима се со иначе продаје, веома су високе према ценама у другим земљама, где кланице постоје, са којима ће наша роба имати да издржава конкуренцију. И влада ме је овластила да могу у попуштању сићи са 50 проц. испод монополске цене. Међу тим погађајући се са г. Маршалом, ја сам му попустио свега **25** проц., а то значи да сам годишње сачувао за државу **80.000** динара на количину соли, коју би кланица трошила, а, као што рекох, имао сам од владе овлашћење да их уступим г. Маршалу.

Питам сада, били то учинио човек, са рђавим намерама, и је ли то ићи на руку г. Маршалу да се обогати на рачун државних интереса? О ви, несавесници!

Са овим је завршен мој рад као министра народне привреде. Сад је остало г. Маршалу да склопи друштво — како и на који начин то је његова ствар — и да отпочне рад у року, који је концесијом предвиђен. Посао око слапања синдиката и друштва ишао је доста споро. То је могло мене да узнемири, али само у толико у колико ми је услед тога пролазила мисао кроз главу, да се можда неће моћи ни остварити та усганова, на коју цела Србија изгледа, и која је, као што смо напред видели, постала неопходно потребна за наш самосталнији положај и наш привредни напредак.

(Свршиће се.)

Српско народно позориште.

У четвртак, 21. новембра, при давању „Распикуће“, чаробне игре у 5 чинова с певањем, од Рајмунда, стекли смо још један доказ више, како се наша публика и сувише одушевљава за чаробним играма, у којима дуси и виле играју главну улогу. Било је момената, кад је така тишина и запетост владала, да се и мува могла чути. Интересантно је било посматрати опу озбиљност на лицима појединаца, којом су пратили читав овај комад, а да му из далека није пало на ум да помисле: „О Боже шта сам ти згрешио, да ја морам овде три и по сата да пиљим у позорницу и гледам ова чудотворства“. Славна управа канда зна шта ради, кад она у пркос толиким опоменама од стране појединих оцењивача, ипак је нашла за добро да задржи у свом репертоару комаде à la „Распикућа“; просто, погодила је слабу страну наше публике. Па наравно она се не осврће ни најмање на то, што се тај комад и слични дају само на нашим позорницама, док су код осталих, сретнијих народа већ одавна извршили своју мисију и прешли у вечни заборав. Него да видимо како су наши глумци одговарали својим задацима.

Прво и прво г. Добриновић дао је то вече опет доказа, да се све може кад се хоће, т. ј. да је умео чак у појединим призорима себе излагати смеју, ни по што пак свога, Валентина. А то је претераност. Човек нека чује и најдуховитију досетку, други пут већ нема оног утицаја, као кад је први пут чује, а кад је и по трећи пут чује, онда постаје досадна не само она, већ и онај, који је први пут умео онако дивно испричати и натерати човека на смеј до суза. Тако је исто било и са г. Добриновићем. Он је два и три пут износио пред нас поједине „вицове“, и својим непрестаним превијањем и извртањем изложио се донекле смеју. Ја знам да је он тиме хтео да расположи публику, али то, т. ј. претераност није никад ваљано средство особито за нашу публику, која кадгод уме да покаже сувише укуса и разумевања.

На против његова жена или пре верепица Роза (гђа Лукићка) била је врло солидна и у читавој улози пије јој било наћи ни најмање замерке. Задовољни смо били од почетка до краја, само жали боже што је то било у овој игри, која не заслужује да човек уложи ни најмање труда.

И опет г. Спасић, а некад је ту улогу (Кавалер Димон) играо Димитријевић. Разлика између једнога и другога огромна. Бог и шеширџија!

Г. Миљковић је био расположенији но на прошлој представи; игра му је била у реду и у улози милијонера Флотвела и у улози просјака Флотвела.

Г. Марковић у улози Азура као духа био је добар, а да му је орган био крупнији, био би још бољи; у улози просијака био је млого бољи, можда је томе и згодна маска припомогла.

Улога виле Керистане, по мом мишљењу, није била за гђу Марковићку; у опште оваке улоге нису за њу. Ко се не сећа оне оштроконђе, Јелке Чизмићеве у „Сеоској лоли“? А боме ретност је данас да човек тачно изнесе два сасвим контрасна карактера. Ту треба много дара и много труда. Ја бих рекао да је овака улога згоднија за гђу Бакаловићку, већ с обзиром на њену природу; иначе гђа Бакаловићка у својој маленој улози (Амалија) била је на свом месту.

Публике је било више но на „Федори“ а аплаудовање бурније но при Шилеровим „Разбојницима“. Кад би се овај комад избацио из репертоара, наше би позориште добило, а не би изгубило ништа; тиме би славна управа дала доказа своје савесности. □

Вести из места и са стране.

Председник хрватског највишег судишта. Како смо недавно у нашем листу наговестили, да ће место умировљеног председника кр. стола седморице, дра Ливија Радивојевића, бити именован др. Спевец; то се у истини догодило. Како нам из Хрватске јављају, правнички кругови врло су огорчени због тога именовања, па је оно, да најблаже речемо, врло чудновато. Г. др. Спевец предавао је истина, у своје време, на загребачком универзитету, римско право и онда је постао шеф оделења зем. владе за богочаст и наставу (просвету), а у целом свом животу није имао прилике, да у судској пракси напише ма само један прости записник, а камо ли да изрече коју, ма и најнезнатнију, пресуду. Како ће тај човек сада да контролише радњу, у своме звању остарелих судаца, а нарочито судаца, самог највишег судишта, који су тога свога председника далеко претекли у судском знању и у пракси. Да је на то место именован Дане Станковић, Клајн, Чучковић, Миланковић, Рушнов или који други, могло би се разумети, а било би и право; али постављање дра Спевца на место највишег суда у земљи значи исто толико, као кад би, рецимо, дра Ракодцаја или г. Шпицера поставили за шефа санитетског или инжинирског оделења при зем. влади. Заиста чудна су то времена данас у Хрватској; изгледа да тамо ни најмање не одлучује знање и способност него одлучује једино то, да ли се ко уме повиновати захтевима система, који данас у Хрватској влада. Можда ће се још и дотле дотерати, да постане председником стола седморице који каноник загребачки. Па још уме бан у сабору казати, како је чиновништво у Хрватској одушевљено привржено данашњем систему, који тако безобзирце омаловажава труд и заслуге чиновника који су остарели у звању своме. — Ми не верујемо, да ће тај поступак моћи у последњој линији да користи владавини бана грофа Куена-Хедерварија. У осталом ми не требамо и немамо разлога да се ешуфирамо у корист те владавине.

Градња римокатоличке цркве у Новоме Саду. Како дознајемо поклонио је новоименовани архијепископ калочки, г. Часка, за градњу овдашње римокатоличке цркве сву цигљу, која буде потребна. Заиста леп дар, а како даривају наши архијереји своје цркве!

„Задруга“ друштво српских ђака у Цириху конституисало се за ову школску годину овако: Председник: Марко Трифковић; благајник: гђца Ц. Субашић; секретар: Ж. В. Карапешић; књижничар: Ј. Хариш. Добили смо оданде и писмо, где нам се описује живот „Задруге“. Донећемо га у једном од идућих бројева, пошто за данас немамо више места.

„Одбор болничке задруге трговачке омладине у Новоме Саду“ држо је у предпрошли петак своју редовну седницу под председништвом г. Давида Ђурчића. Подпредседник А. Јојкић поднео је извештај о разним предметима који су се од прошле седнице овамо догодили а задруге се тичу који је одбор на знање узео. Подблагајник Лаза Стојановић поднео је извештај о стању благајне и броју редовних чланова за месец октобар. Задруга је у течају октобра месеца имала примања: 29 фор. а издавања 17 фор. 92 нов. по том је сувишак у издавању 11 фор. 08 нов. Стање благајне за 1. новембар 3224 фор. 69 нов. — Редовни чланова почетком октобра било је: 42, у течају месеца уписало се 5, Антон Биц, Мирко Мирилов, Илија Зубовић, Иван Рајс и Владислав Поповић. До краја месеца избрисало се 4 члана, Миша П. Стефановић, Роберт Сомет, Ђура Ламбрин и Мориц Гринфелд, сва четворица због одласка из Новог Сада. У новембар месец ушла је задруга са 43 редовна члана.

У „српски учитељски конвикт у Новом Саду“ уписали се за потпомажуће чланове са 50 ф. прилога и целом уплатом: Њег. Високопречасност архимандрит беочински г. Никапор Поповић за управу манастира беочинског; даље је послала 50 ф. као чланарину срп. правосл. црк. општина у Чакову. Слава и хвала им!

Избор председника црквено-школске општине у Срем. Карловцима и одбора обавиће се, како нам оданде јављају, у идући четвртак. Исход избора јавићемо.

И опет хрватско дивљаштво. Из Крижеваца добисмо вест, да Хрвати ни сада не мирују откад тамо нема више Стевана Јовића. Њега су, истина, највише мрзили, али за то нису љубили ни остале Србе, који тамо остадоше, а особито почастише својом пажњом врлога и ватреног Србина, тамошњег трговца Василију Милеуснића. Ових дана, кад је он у својој кући са својом породицом већ спавао, полупаше му око поноћи и опет прозоре и то таким начином, да је право чудо што му не убише синчића. Бацише у прозоре једну цигљу од 3 килограма тежине па је права срећа што је била спуштена рулета, цигља се у исту заплела и није могла пасти на дете, које спава крај прозора. Један прозор пак полупаше шаком и како је један од злочинаца том приликом окрвавио руку, успело се, са се дозна, које су то тице. Били су то неки кројач Цетроци и један обућарски калфа Кегл. Права хрватска имена. Судска истрага, која је поведена, доказаће можда, ко је прави потстрекач тих дивљачких атентата, јер је сигурно, да Цетроци и Кегл немају баш никаква разлога да нападају Милеуснићеве прозоре. Само ако суд не пронађе опет неке „олакшавајуће околности“, као што их је нашао у афери Бензоновој, која међутим још ни до данас није коначно завршена. Ми довикујемо нашем брату Васи Милеуснићу: недај се Васо, сипуће сунце кад тад и пред наша врата, а крижевачким Хрватима довикујемо: срам вас било ви жалосни дивљаци!

Ћитрански епископ Росковањи. Фонд, који је овај епископ основао у добротворне цељи, износи, са новим улогом, који је ових дана уложио у потпомагање сиромашних свештеника и учитеља из његове епископије, 1,500.000 фор. Заиста редак добротвор! А шта раде наши архијереји?

Грозно убијство. Пишу нам из Гардиноваца: „15. новембра догодило се у нашем месту грозно и нечувено убијство. Новак Николетић и Милан Стојков, деца од 13 година, чували су стоку у риту и тамо се због нечег посвађаше. Милан се удали од свог друга и заогрнут кабаницом легне под неки заклон и не мислећи, сиротан, на зло, које га је чекало. Повак се са великом батином устреми на сиротог Милана и тако га зло удари по глави, да му је одмах мозак пореметио, те сирото дете, још исте ноћи, у највећим мукама испусти своју невину душу.“

Опет жена — лекар у Босни. Као што неке стране новине јављају отићи ће почетком нове године гђца Ана Бајер из Прага у Доњу Тузлу да практикује као лекар. За то је већ добила и дозволу.

Трговина.

Нови Сад 23. новембра. На нашој житарској пијаци довоз је слаб, рђави путеви отештавају саобраћај, а ни цене нису тако напредовале, да продавце привлаче. — Време је облачно, а киша је престала, него густе маглуштине падају јутром и вечером. Цена је пшеници и наполици боља, дочим се кукуруз, јечам и зоб продавала по старим ценама. — Ми их бележимо данас овако: Пшеница 10 фор. 90 новч Кукуруз 5 фор. 30 новч. Јечам 6 фор. Зоб 6 фор. Наполица 10 фор. — Све од 100 килограма.

Трговина са поврћем живља је, јер се овај продукт знатно разнаша по другим страним пијацама. Продавало се: Лукац 3 фор. 50 новч. — Кромпир 3 фор. — Пасуљ бели 8 фор. — Пасуљ жути 8 фор. 50 новч. Све од 100 килограма. — Купус је продаван 3—5 фор. од 100 главица.

Са осталих пијаца нема никакве промене, рад је слаб а и цене се нису ни мало измењале. Продавало се:

Теоци 15—25 ф. по ком.
Овци 8—10 ф. по пару.
Свињи дебели 37—39 ф.
Свињи млади 35—36 фор.
Маст 52 фор.
Сланина 52 фор.
Све од 100 килограма.

*

Будимпешта 23. новембра. На житарској пијаци пшеница је слабо пуђена а воља за куповањем била је врло ограничена, дочим је тенденција стална, промет је изнашао само 10 000 м. ц. са ценом од неколико повчића повишеном. Промет са другим врном био је јако ограничен, тенденција и цене остале су непромењене. — Продавало се: Пшеница потиска, бачка и банатска 11 ф. 25—60 н. Све на три месеца. Закључивано је пшеница за пролеће 11 ф. 36—38 н. Кукуруз за мај-јуни 1892. 6 фор. 24—26 н. Зоб за пролеће 6 ф. 58—60 н. Репица за август-септембар 1892. 13 ф. 75—85 н.

*

Беч, 19. новембра. (Оригиналан извештај са марвеног вашара на св. Марксу, од фирме Т. Баић и Г. Остојић). На данашњи вашар дотерано је 4891 ком. назимади и 4570 к. угојених свиња мађ. расе. Укупно 9461 ком. — Поред свег тога што је мало дотеривано био је данашњи вашар, врло ограничен, јер само је прима роба тражена и боље плаћана. — Цене су биле ове:

Прима роба 42—43 новч.
Средња „ 39—41 н.
Лагана „ 32—38 н.
Назимад „ 30—36 н.
Галичка „ 28—36 н.

Цене се разумевају од килограма осим потрошарине.

Услед празника вашар са свињама ће бити у понедељак 25. новембра (7. децем.).

Новије вести.

Беч. Њезино Величанство царица и краљица враћа се са свога пута у недељу (данас) овамо.

Будимпешта. Епископом ципским именован је Павле Смрчању досадањи титуларни абат и каноник јегарски.

Петроград. Државни савет закључио је, да се флота источнога мора повећа са осамнаест, а црноморска флота са седам ратних бродова.

Мец. Оркестарско друштво „Cercle choral des amis“ распуштено је ради противу немачких настојања. (Дакле ипак Елзашани и Лотаринжани нису се сасвим претопили у Немце, како су то немачке новине поносно трубиле? Ур. „Заст.“)

Пекинг. Заповедник дистрикта Кинхова јавља званично: да је са великом војском напао усташе 15. и 18. новембра, па их је на послетку победио. Усташи су изгубили 600 људи. Чује се, да је и заповедник Ђеха усташе побио. (Тих усташа мора бити много, кад их на две стране побеђују. Само ако их још није остало на којој страни! — Ур. „Заст.“)

Лавов. У близини станице Станична напали су у уторак ноћу разбојници путнички влак бр. 6. Провалише у поштанска кола, ранише хитци из револвера једног поштанског чиновника и послужитеља, па покупише новчана писма и побегоше пре него је влак улегао у Станичну. (Е па дакле немамо ми разлога да се ругамо приликама у Турској. Ур. „Заст.“)

Рим. У седници парламента од четвртка, предложио је посланик Виски, да се 20. септембар (освојење Рима) прогласи за народни благдан. Министар Никотера чинио је неке примедбе, али се није противио. Парламенат је закључио, да ће расправљати о томе предлогу.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

(Стигли 23. новембра у 3½ сахата после подне.)

Париз. Цар Дом Педро (бразилски) умр'о је ноћас у поноћи.

Париз. „Köln. Zeit.“ дознаје, да румунски престолонаследник путује са пратњом сутра (у недељу) у Лондон.

Рим. Скупштинска (парламентска) већина имала је синоћ седницу у којој је закључено: да се одмах у скупштини донесу закључци о унутрашњој и црквеној политици.

Рим. Кад је краљ излазио из квиринала, хтео је неки човек да му преда молбеницу. Том приликом поклизнуо је и пао лицем на земљу, озледив се лако. То је неки човек пропалица, који не воли да ради.

Шангај. Царска војска отела је од усташа варош Касјанг, потукла их је грозно па су побегли у брда.

Њу-Јорк. Код Томпона, у Конектитуту, сразила су се два теретна влака. Одмах после тога надођоше највећом брзином два експресна влака и ударише у те теретне влакове. Неколико вагона одмах се упалило. Три су човека мртва а петорица рањени.

Њу-Јорк. Два човека провалише у подне у биро (чији?) и затражише 1,200 000 долара. Кад им не хтедоше то дати, бацио је један динамитску бомбу, која се распрсла страховитом праском. 5 је мртвих, 10 рањених; један је део куће разорен. Погинуо је и злочинац.

Њу-Јорк. Царински дохотци од 1. јула овамо смањили су се за 38 милијона долара услед бил-а Мак Кинлејева.

Исправак.

У нашем последњем броју у извештају о скупштини црквено-школске општине новосадске увукла се крупна погрешка. Тамо стоји, да се **има** укинути место звонара при св. јовановској цркви, а баш противно је закључено, да се то место **нема** укинути. То овим исправљамо.

581 ✝

С тужним срцем јављамо свима сродницима и пријатељима, да нам се наша кћи и сестра.

ВУКОСАВА ВУИЋ

у својој 21. години млађаног живота после дужег боловања у суботу дана 16. (28.) новембра т. г. у вечност преселила.

Тело миле нам покојнице опојано је по обредима православне цркве у овомјесној вознесенској цркви, а за тим сахрањено на овдашњем православном гробљу.

Вечна јој успомена!

Уједно изричемо штованом овдашњем православном свештенству, учитељству, српској занатлијској задрузи и свом грађанству, најтоплију благодарност, који су покојницу до вечне куће отпратили и тиме њојзи последњу почаст учинили, а нами у неколико тугу ублажили.

У Руми, 21. нов. (3. дец.) 1891. год.

Ожалошћена породица.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(НЕДЕЉНИ РЕД ПОЗОРИШНИХ ПРЕДСТАВА.)

У недељу 24. новембра: **„Милош Обилић“.** Трагедија у 5 чинова, с певањем, од дра Јована Суботића.

ОГЛАСИ.

Schwarze, weiße und farbige Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 15.65 p. Meter — glatt und gemustert (ca. 240 versch. Qual. u. 2000 versch. Farben, Dessins ꝛc.) verf. roben- und stückweise porto- und zollfrei das Fabrik-Depôt **G. Henneberg** (k. k. Hoflief.), **Zürich**. Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

ИНЈЕКЦИЈА И ПИЛУЛЕ

ДР. МИЛЕРА

ГЛАВНОГ ШТАБНОГ ЛЕКАРА 524

зготовљене по лечничком пропису и од лекара препоручене као ванредно сретство против сваке Gonorrhoe (Катара, тока). Шта више помаже и код застарелих болести. **Успех се показује за неколико дана.** Цена је за болести у зачетку бр. I. 1 ф. 60 нов. са лечничким упутством за употребу. Бр. II. за застареле и кроничне болести 2 ф. 50 н.; а поштом 25 нов. више. Добија се само у главном стовариштu, где се производи: **St. Georgs Apotheke, Wien, V. Wimmergasse Nr. 33.** — камо се и све писмене поруке упућују. 7—10

Велики крах!!

у **Новом Јорку и Лондону** није на миру оставио ни осталу Европу, те је услед тога једна велика творница сребрне робе приморана читаво своје стовариште због недостатка у радницима тако рећи распоклањати.

Ја сам опуномоћен овај налог спровести и

поклањам

доленаведене ствари под невнатном ценом од **6 фор. 60 н**

6 комада најфинији ножева са правим енгл. дршком,
6 комада амер. патент сребрних виљушака из једног комада,
6 комада амер. патент сребрних кашика за јело,
12 комада амер. патент сребрних кашика за кафу,
1 комад амер. патент сребрну велику кашику за супу,
1 комад амер. патент сребрну велику кашику за млеко,
6 комада енглески Викторија-служавника,
2 комада врло лепа чирака,
1 комад цедило за тај,
1 комад посипач за шећер.

42 комада.

Наведена 42 комада пре су коштали 40 фор, а сад се ево само за 6 фор. 60 новч. могу добити. — Ово америчко патент сребро скроз и скроз је бео метал, који своју сребрну белоћу кроз пуних 25 година задржава, за чега се гарантује. — За најбољи доказ да овај оглас

није превара

обвезујем се ево јавно сваком коме се послата роба не свиди, без икаква приговора уплаћену своту повратити. Зато и поново напомињем, да свако ову згодну прилику употреби и да набави овај доиста **врло леп прибор ствари** по тако невероватно ниској цени.

Ствари се разашиљу само ув поузеће (Nachnahme) или кад се у напред новац пошаље.

Овом приликом и нарочито нека је препоручено за ово сребро прашак за чишћење, од којег је цена кутији 15 нов

P. Perlberg's Agentur

der verein. amerik. Patent-Silberwaaren-Fabrik,

Wien, II., Rembrandstrasse 33.

Извод из стиглих признања.

Ја сам са послатом гарнитуром потпуно задовољан, те услед тога поново молим да ми се означено пошаље.

Ст. Улрих (Тиролско) 1. октобра 1891.

Антон Сантифалер, вајар.

Ја сам са Вашом пошиљком била врло задовољна. Молим Вас поново да ми такову пошаљете са још доле означеним стварима.

Оберидорф на Салцаху 18. новембра 1891.

532 4—6 Терезија Стелцер.

Најбоље је трајуће средство против прозеба, костобоље, севања у костима, главобоље, боље у бедрима и леђи и т. д. **РИХТЕРОВ**

Pain-Expeller — са ленгером

Ово приповнато средство, које је ево од 20 и више година у многим породицама као кућевни и ублажавајући лек познато, добија се у боцама по 40 и 70 новч. у скоро свакој апотеци. — Будући се овом леку подражава, то да се добије прави треба при куповању искати само:

Pain-Expeller — са ленгером.

574

ШПЕЦЕРАЈСКА И БРАШНА ТРГОВИНА

СТЕВАНА МИЛОВАНОВИЋА

У ТУРСКОМ БЕЧЕЈУ

580 2—2

потребује једног млађег помоћника који је скоро изучио а може одма ступити. Уједно потребује и два шегрта.

АМЕРИКАНСКЕ ЛОЗЕ

са племенитим плодом (Directtragend). Црно грожђе сорте: жакец, хербемонт и отело. Бело грожђе сорте: ноа. Продаје по најумеренијим ценама, док год на стовариштu траје. **Александар Адамовић**

1—3 582 Нови Сад.

КАВА, КАВА, КАВА!

Сантош (Santos)	9½ фуната	ф. 7.20
Јава (Java)	„ „	„ 7.80
Куба (Kuba)	„ „	„ 8.40
Цејлонска (Ceylon)	„ „	„ 9.—
Кестени (Maroni)	„ „	„ 1.50
Смокве (Feigen)	„ „	„ 1.50
Руски породични тај	1 кила	„ 6.—
Коњак „Imperial“	4 боце	„ 8.—
Рум прави Јамаика	4 боце	„ 8.—

За све је ово царина наплаћена. Наведено шаље уз поузеће:

Heinrich Steinherz

Fiume, am adriatischen Meere.

544 5—6

ТАЈНЕ БОЛЕСТИ

импотенција, лече се уз дискрецију и сигурно. Лечи се писмено. Треба припослати опис болести и марке за одговор. Атресирати ваља:

Office Sanitas

57. Boulevard de Strasbourg

520 **PARIS.** 7—30

ОД ЈЕДНЕ ЛИФЕРАЦИЈЕ

остало је још 3000 комада, велики и добри тако звани

„хусарски“ покровца за коње

који ће се по половној цени продавати. Ови врло добри, дебели и топли **КОЊСКИ ПОКРОВЦИ**, дугачки су 175 ц. м. а широки 130 ц. м са бојадисаним шарама, и сад им је цена док их још има

1 комад 1 ф. 68 н. | **1 пар 3 ф. 30 н.**

Даље 3000 комада врло великих прима ланених **КРЕВЕТНИХ ЧАРШАВА по 1 фор.** од ком. дужина 2 метера, а ширина 165 ц. м., пре су коштали 2 ф. 50 н. по комаду.

Свака порука биће брзо и тачно ув поузеће (Nachnahme) обављена. — Роба која не би одговарала примаће се натраг, а по жељи и новац ће се повратити.

„DEPÓT und DECKEN-MAGAZIN FEKETE

„ZUR UNGAR. KRONE“

БЕЧ, V./1., Rüdigergasse 1./34. vis-à-vis dem k. k. Postamte.

451 12—12

ЗЛАТНА МЕДАЉА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У ПАРИЗУ 1889.

45

ПАДАВИЦА

грчеви, неуралгија, лече се савршено на до сада јединствен начин; у хиљаду случајева опробано. Лечи се писмено. Треба припослати опис болести и марке за одговор. Атресирати ваља:

Office Sanitas

57. Boulevard de Strasbourg

519 **PARIS.** 7—30

БОЛУЈЕТЕ ЛИ

од гихта, реуме, од нервозности целог тела, неуралгије, ишијаса, оскудице у крви (anemie), нервозности стомака, главобоље, узетости, од неспавања, крстобоље, болова у кичменој мождини, то иштите илустровану књижицу преко **галвано-електромагнетично делујуће**

ТРЉАЈУЋЕ СПРАВЕ

(Frottir-Apparat)

која је одликована почасном дипломом и златном медаљом у Келну, Велсу и Стутгарту, а у Аустро-Угарској почаствована ц. и кр. искључивом повластицом.

Ова књижица даће сваком тачна објашњења преко делотворности, а уједно и упутство како се успева са овом трљајућом справом. Цена је овој трљајућој справи **12 фор.** Илустроване књижице са употребом иду гратис и франко, а могу се добити у творници проналазача:

450 **Th. Biermanns,** 11—26

Electrotechniker

Wien I., Schulerstrasse Nr. 18.

ПРОНАЛАЗАК КОРИСТАН ЗА ПОЉОПРИВРЕДНИКЕ!

Зацело је од изненађујуће користи новоудешена и приповната гвоздена справа

ЗА КРУНЕЊЕ КУКУРУЗА

која стаје само 3 фор. 40 новч.

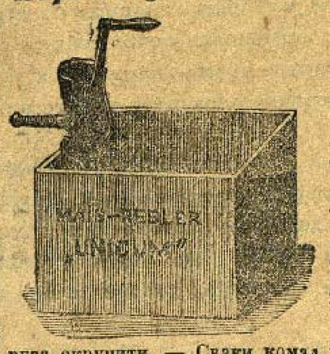

ово је доиста несравњиво практична ручна справа чија је вредност у хиљаду прилика већ опробана и призната. — Ова справа не треба да мањка ни у једној пољопривредничкој кући јер је **лака за руну и јако од гвожђа зготовљена,** а ради се с њоме **брзо и сигурно.** Поред тога **цена је нечувено јефтина.** Један човек може њоме на дан до 15 хектолитара кукурува окрунити. — Сваки комад пре него што се пошаље буде прегледан и под гаранцијом одпремљен ув поштанско поузеће (Nachnahme) или кад се новац у напред пошаље. — Атреса је:

554 **„Comptoir für Landw. Geräthe“** 4—6

Fekete, Wien. V/1., Rüdigergasse 1/34.

СТОВАРИШТЕ

ПАНТЕ СПАИЋА СИНА

У МИТРОВИЦИ

ПРЕПОРУЧУЈЕ ЗА ЗИМСКУ СЕЗОНУ:

Штофова вунени за женске хаљине у финим квалитетима, модерне боје, са свилом вежених.

Даменфланела за зимске елегантне костиме, дезирираних у разним бојама.

Порхета у постојаним бојама нове мустре за кућне женске потребе.
Бела ширд и пик порхета.

Молдона вунена, изврсне каквоће у свима бојама.

Столних чаршава и салвета, бели, дамаст, и у бојама све величине.

Гарнитура креветских, од рипса и гобелина нови десени.

Завеса за прозоре, нецованих, белих и крем, од јуте у разним бојама.

Кишобрана најбоље врсте са аутоматом у свили, клоту и атласу.

Платна кончана, креза и румбургера, шифона инлета; српски усниваня и сади платна.

Шешира женски, за госпође, од филца, сомота и свилена блиша, нови фасони, укусни модели.

Капе женске (Mützen) за децу и госпође, са новим ауфпуцом, разни фазони.

Свиле у свима бојама и квалитетима за женске хаљине.

Јоргана, сатинских, кашмир и свилених у свима бојама.

Марама зимских, од тешке чоје и вунице, у свима величинама.

Трико-рекли женски, у свима новим бојама и финим квалитетима.

Штофова за мушка одела, врло велики избор, шевијота и лодна штајерског, камгарна француског, за елегантне израде, кочмена и трикоа за горње хаљине, еластика и мандарина за фине зимске капуте.

Первијена и доскина, најфинијег за салонска одела.

Путни бунди (Reisepelze) са шопном и ердељским црним кожама постављених од доброг тифла за ношњу дуготрајне.

Зимска одела готова за децу и дечаке у добрим израдама.

Одеће готове за господу, од зимски шевиота, камгарна. и разних бринских штофова у свима величинама.

Капута зимски, дугачки и кратки, од финога еластика и мандарина, чупави од монтењака најновије фазоне.

Ловачки капута од штајерског лодна са штофом и кожом постављених.

Микадо капута постава и огрлица од кожице опусуна, изванредно топли, врло угодна ношња.

Менчикова за господу и дечаке од лодна и енглеска шевиота, за кишу и путовања.

Капа мушки од фина первијанера и астрахан-кожица, од плиша, кримера и штофа, са кожицама и свилом постављених.

Капе кожне јагњеће црне, ердељске натуралне.

Женски зимски мантила велики избор, за госпође у најмодернијим фасонама, од свилена плиша, солејла и камгарна.

Огртача женски (Regenmäntel) са штуартрагном и новим рукавима, са пованментријом богато извежених, најновији фазони у свима бојама.

Жакета за госпође и девојчице, од фина зимска солел камгарна, у разним бојама.

Бундица женских, постављених са кожицама, од чоје, сомота, атласа, брокатa бизном и канином перважених.

Променад-мантлова (Raad-Mäntel) од црна и драп, енглеска шевиота.

Муфова и женски огрлица, за госпође и девојчице, од скалскина, бибера, бивама, канина црна и бела, у разним квалитетима.

Кошуља мушких белих и шарених у свима квалитетима.

Наручбине за мушка одела израђујем у сопственој кројачкој радионици по најелегантнијим фасонима бечке моде, на опште задовољство мојих муштерија, брзо и солидно.

ЦЕНЕ ВРЛО УМЕРЕНЕ.

484 9—18

Интересантна забава за прекратити дуге зимње вечери јесте **неопходно потребна** играчка **„ЗАГОНЕТНИ КРУГ“** право је само са ленгером. Цена 35 новч.

Много хиљада родитеља дошло је до уверења од какве је користи по дечије изображење

„ДЕЧИЈА НЕИМАРСТВА“ — СА ЛЕНГЕРОМ

(Anker-Steinbaukasten)

о чему се похвално и са признањем изразило. — Доиста нема тако прикладне и духовите играчке како за децу тако и за одрасле! Ближи извештај како о напомснутом **„дечијем неимарству“** тако и о **„загонетном кругу“** налази се у нашем илустрованом ценовнику, који требају родитељи што пре да набаве (шаље се бесплатно и франко) како би за времена изабрати могли прикладан **божићњи поклон** за своју децу. Све **„дечије неимарство“** без штитне марке „Ленгер“ обичне су за допуњавање, и бескорисна подражавања, зато треба изрично искати само

право Рихтерово „дечије неимарство“ са ленгером

која како за прошлост тако и за будућност остаје недостижна, и једина која се потпуно и правобитно може надопунити. Добија се у свима бољим трговинама играчки са ценом од 35 новч. до 5 фор. и скупље.

F. A. Richter & Cie., прва аустро-угарска и ц. кр. творница **„дечијег неимарства“** Беч, I., Nibelungengasse 4. Rudolfstadt, Olten, Rotterdam, London, New-York, 310 Broadway.

572 3—

ДО САДА ЈОШ НЕНАДМАШЕНО.

В. МАГЕРА

права, очишћена

МАСТ ОД РИБЉЕ ЈЕТРЕ

(LEBERTHRAN) 503

ВИЉЕМА МАГЕРА У БЕЧУ.

Испитано од првих медицинских ауторитета због лаке сварљивости и за децу препоручено и прописано, у свима случајевима где лекар с успехом намерава постићи ојачање целог организма, нарочито плућа и груди, побољшање сока и чишћење крви у опште — **флаша по 1 фор.** — на фабричном сложишту, **Беч, III./3., Heumarkt 3.,** као и у највише апотека и спецерајских трговина, у аустро-угар. монархији праве ове масти добити.

У Новоме Саду: код гг. **Јов. Грозингера, Г. Плавшића,** апотекара. **Браће Вагнера** и **Љ. Стефановића,** трговаца. 5—18

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.